

Criza generată de COVID-19 și impactul ei asupra educației manageriale din România

Profesor Emerit Constantin Brătianu

Departamentul UNESCO pentru Administrarea Afacerilor

Facultatea de Administrarea Afacerilor

Academia de Studii Economice din București

Criza generată de COVID-19 nu a trecut încă, iar impactul ei asupra managementului și educației manageriale din România nu pot fi evaluate în complexitatea lor în acest moment. Ceea ce putem face este să ne exprimăm un punct de vedere bazat pe analiza perioadei foarte scurte dar foarte densă în evenimente de la declanșarea acestei crize și până acum (30 mai 2020). Este însă o analiză subiectivă, care trebuie interpretată în acest context și cu datele la care avem cu toții acces.

Cea mai frecventă întrebare care a dominat această perioadă, atât în mediul online de presă și de socializare, precum și în multe dintre discuțiile oficiale la nivel instituțional, a fost: *Cât durează această criză?* Nu numai că întrebarea este prost formulată, dar și reacția celor care au formulat-o la răspunsul ambiguu din partea celor întrebați a fost de cele mai multe ori greu de înțeles. Întrebarea s-a reformulat sub diferite variante, dar toate acestea urmăreau obținerea unui răspuns clar și bine argumentat. Analizând acest aspect, aparent în defavoarea celor întrebați, ajungem ușor la concluzia că el reflectă o educație bazată pe o *gândire deterministă și liniară*. Managementul clasic inițiat de Frederick Taylor și Henry Fayol a fost bazat pe o gândire deterministă și liniară preluată din ingineria manufacturieră de la vremea respectivă. Din nefericire, multe dintre aspectele acestei gândiri se regăsesc și în educația noastră generală, dar și universitară. Educația managerială nu face excepție. Criza generată de COVID-19 este o criză care a început în domeniul sănătății, dar care a afectat imediat toate celelalte domenii ale vieții economice, sociale, politice, educaționale, culturale, religioase etc. Înțelegerea acestei complexități nu se poate obține cu modele de gândire deterministe și liniare. Se impune o schimbare majoră de paradigmă, prin dezvoltarea *gândirii probabilistice și neliniare*. De asemenea, a *gândirii sistemice*.

Epidemia COVID-19 care a început în China s-a transformat rapid într-o pandemie, cu o accelerație care a schimbat până și percepția timpului. Viitorul nu mai constituie o extrapolare a prezentului continuu ci un fenomen care vine spre noi cu o accelerație greu de înțeles. Strategiile manageriale de tip deliberativ s-au dovedit incapabile să ofere soluții, iar restricțiile impuse prin starea de urgență care au condus la închiderea multor firme au făcut ca însuși viitorul lor să fie pus sub semnul existenței. Managerii nu au fost pregătiți pentru astfel de situații. Modelele lor de gândire s-au dovedit neputincioase. Să ne uităm în curriculum Facultăților de Management și a celor de Științe Economice de la noi și să vedem câte cursuri se adresează managementului schimbării, managementului de criză, managementului cunoștințelor și chiar a managementului strategic. Foarte puține. Prin standardizarea introdusă de ARACIS s-a ajuns în mod inevitabil la uniformizarea programelor de învățământ și la o

anumită inerție în promovarea elementelor de noutate și de necesitate pentru mediul economic turbulent și globalizat. Chiar dacă au fost modificate unele titluri de discipline, conținutul lor a rămas de cele mai multe ori la formele lor clasice.

Punctul meu de vedere se referă la faptul că impactul major al acestei crize asupra întregii societății, precum și a managementului, a fost *incertitudinea*. Acest fenomen psihologic a creat adevărate blocaje decizionale și comportamentale. Educația universitară managerială și economică va trebui să introducă sub diferite forme *incertitudinea* în pregătirea viitorilor specialiști în domeniul economic de la noi.

Un alt impact major a fost *neliniaritatea*. Epidemiile sunt fenomene neliniare și ele nu pot fi analizate și înțelese cu modele de gândire liniare. Din nefericire, educația noastră este dominată de gândirea liniară (nu numai în România) și de consecințele ei în rezolvarea problemelor complexe care sunt neliniare. Legea Educației nr.1/2011 a ridicat liniaritatea la nivel de principiu și a introdus în sistemul nostru educațional o serie de reglementări al căror efect negativ îl vedem în special acum, ca urmare a acestei crize. Managementul și gândirea managerială trebuie să recunoască rolul limitat al gândirii liniare și *necesitatea trecerii la paradigma gândirii neliniare și sistemice*.

Un ultim aspect la care vreau să mă refer și la care cred că merită să reflectăm o constituie *frica*. Impactul emoțional al crizei COVID-19 a fost extrem de puternic, cu consecințe incredibile de comportament, ajungându-se până la demisia ale medicilor din spitale sau atitudini inacceptabile în spațiul public din partea unor politicieni cu funcții de decizie în Parlamentul României. Directă sau mascată, *frica* a demonstrat că oamenii în individualitatea lor și societatea în ansamblul ei nu a fost pregătită pentru a accepta o realitate atât de distrugătoare și, mai ales, de a găsi soluții la problemele generate de această pandemie. Teoriile pot fi frumoase, dar ceea ce s-a văzut în spațiul sanitar, politic, economic, social, educațional, cultural și religios din România demonstrează fără putere de respingere că întreaga noastră educație este deficitară la capitolul *cunoștințelor și inteligenței emoționale*. În pregătirea managerială se impune introducerea unor astfel de elemente, în special în cadrul unor discipline privind Managementul cunoștințelor. Ceea ce s-a făcut până acum este mult prea timid pentru a produce rezultate vizibile în pregătirea managerilor și a economiștilor. Aceste elemente emoționale influențează luarea deciziilor, precum și comportamentul managerilor și anagajaților.

Sintetizând, criza generată de COVID-19 ne demonstrează că va trebui să ne asumăm o schimbare de paradigmă în pregătirea managerială, bazată pe gândirea entropică, neliniară și probabilistă. De asemenea, gândirea strategică trebuie să dezvolte împreună cu strategiile deliberative, strategii de afaceri emergente care să poată constitui soluții la stfel de fenomene disruptive și greu de anticipat.